Vändra alevikeskuse avaliku ruumi arhitektuurivõistlus

ARHITEKTUURI-
VÕISTLUSE
TUTVUSTUS JA
PARIMAD TÖÖD

12 / 2023

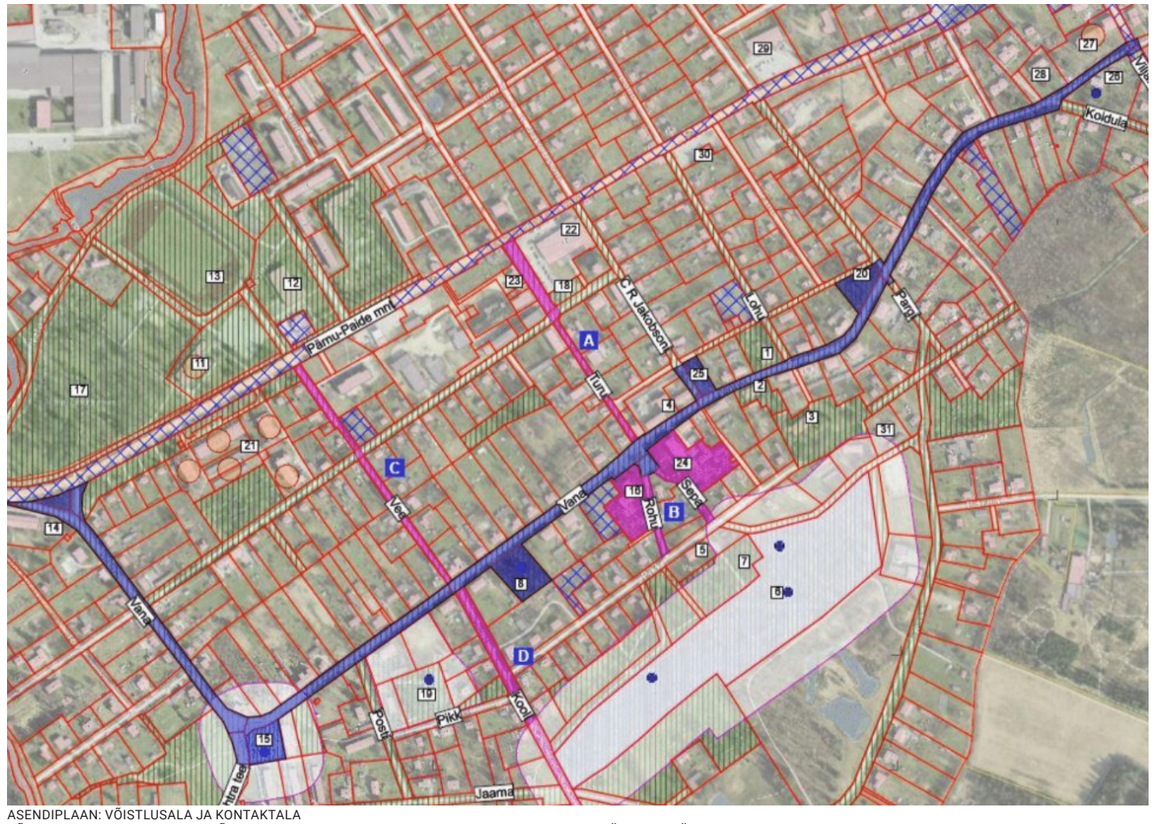

ASENDIPLAAN: VÕISTLUSALA JA KONTAKTALA
VÕISTLUSALA SKEEM (SININE–VÕISTLUSALA, ROOSA-KONTAKTALA).MUNITSIPAALMAA ON NÄIDATUD PÜSTI-VIIRUTUSEGA JA RIIGIMAA SINISE RISTI-VIIRUTUSEGA.

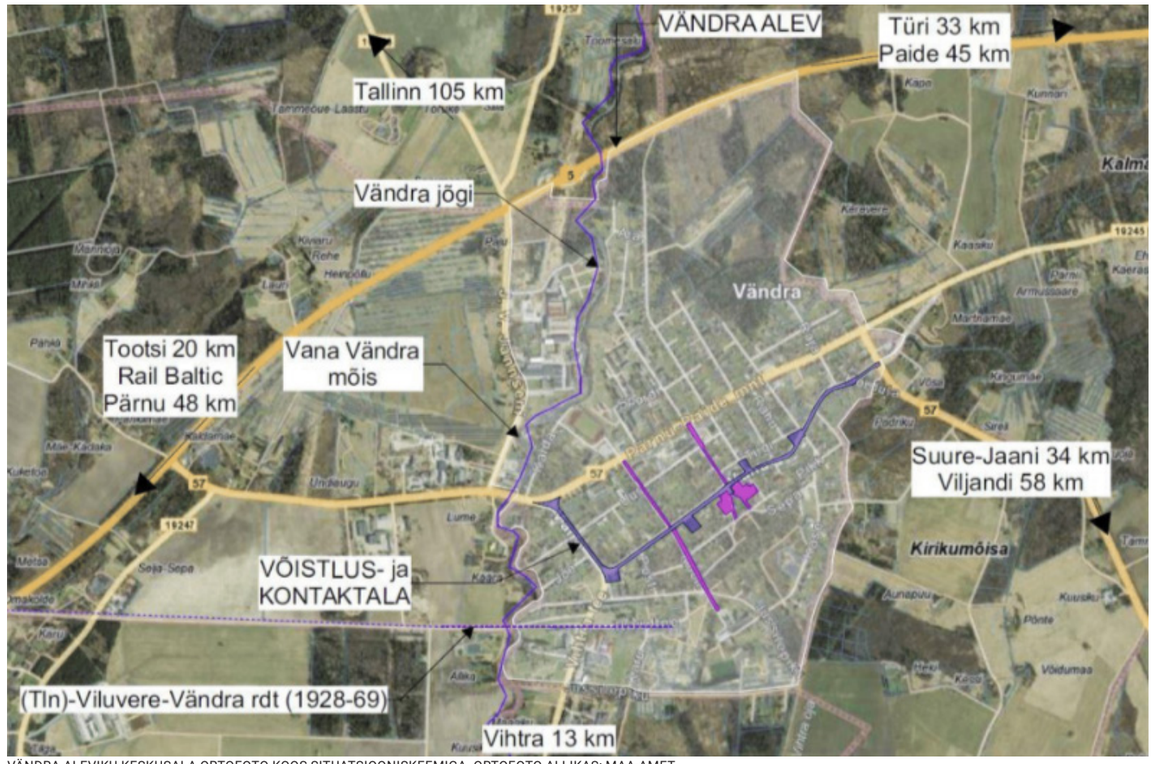

VÄNDRA ALEVIKU KESKUSALA ORTOFOTO KOOS SITUATSIOONISKEEMIGA. ORTOFOTO ALLIKAS: MAA-AMET

Arhitektuurivõistluse eesmärk ja põhilised nõuded:

Arhitektuurivõistlus on avatud riigihanke ideekonkurss väliruumi eskiisprojekti saamiseks. Konkursi eesmärgiks on leida terviklik ruumiline lahendus Vändra keskuse ajaloolisele Vanale tänavale; avaliku ala laiendustele Vana tänava ääres ja Vana tn-ga seotud olulistele ristuvatele ühendusteedele. Ümberehituse eesmärgiks on väliruumi muutmine praegusest lahendusest inimsõbralikumaks ja mitmekesisemaks, tänapäevaseks, esinduslikuks ja ajaloolist pärandit rõhutavaks avalikuks ruumiks, mis pakub meeldivat ja turvalist olemist ning tegevusvõimalusi igas vanuses inimesele igal aastaajal. Alevikeskuse kaasajastamine peaks andma impulsi kohaliku ettevõtluse ja kultuuri arenguks. Alevikeskus peaks muutuma meeldivaks ajaveetmiskohaks kohalikule elanikule ja samas ligi meelitama turiste.

Tegu on Hea Avalik Ruum programmi raames korraldatud võistlusega. Arhitektuurivõistluse korraldaja on Pärnu Linnavalitsus, võistlusülesande koostas arhitekt Ülle Maiste. Võistlusülesanne oli kooskõlastatud Põhja-Pärnu Vallavalitsuse ja Eesti Arhitektide Liiduga.

Hindamine:

Võistlus toimus vahemikus 08.09.2023 - 27.11.2023. Võistluse tähtajaks 27. novembriks 2023 kell 16.00 esitati üksteist ideekavandit, mis kõik kvalifitseerusid hindamisele.

Žürii otsus ideekonkursi võitja ja preemiate osas:

Žürii otsustas konsensuslikult anda välja järgmised kohad:

- **Esimene koht / võitja –** *preemia suurus 10 000 eurot* **– ideekavand „Koit“**
- **Teine koht –** *preemia suurus 7000 eurot* **– ideekavand „Asulavõnked“**
- **Kolmas koht –** *preemia suurus 5000 eurot* **– ideekavand „Uusvana“**
- **Ergutuspreemia –** *preemia suurus 3000 eurot* **– ideekavand „Keskpäev“**
- **Mitterahalise tunnustuse** teenis **ideekavand „Säsi“**

Žürii üldine kommentaar võistlusele:

Oodatud on terviklik ja siduv ruumilahendus, mis ei sulgeks ühtegi praegust käiguteed ja kus oleks meeldiv viibida kõigil vanusegruppidel. Vältida sooviks juhuslikkust ning üksikute tühjade platsikeste paiknemist tänava ääres. Endise tuletõrjehoone ja haigla vahelisel alal on väikese väljaku koht, sealne ajalooline ilus tervik erinevate ajastute arhitektuurist tuleks säilitada hoonete omanikke kaasates. Vändra gümnaasiumi juures tuleb lahendada liikluskorralduse küsimused Kooli tänava ristmikul jm (parkimine koolimaja ees). Peamine ootus on, et Vana tänav kogu ulatuses oleks sidus nende objektidega, mille suunas toimub liikumine. Juba Pärnu maanteest alates võiks tänav sellel liikujat suunata, näiteks valgustuse abil, ja kohe peaks olema tajutav, et asud peatänaval.

Hanke nimetus:
Vändra alevikeskuse avaliku ruumi arhitektuurivõistlus

RHR viitenumber: 267658

Menetluse liik:
Avatud ideekonkurss

Arhitektuurivõistluse aeg:
08.09.2023-27.11.2023

Korraldaja:
Põhja-Pärnumaa Vallavalitsus

Kaaskorraldas:
Eesti Arhitektide Liit

Žürii koosoleku koht ja aeg:
04.12.2023 kell 10.00-15.30
Põhja-Pärnumaa vallavalitsus, Pärnu-Paide maantee 2, Vändra

Võistlusel osalenud ideekavandite arv: 11

Žürii koosseis:

Esimees:

Madis Koit
Põhja-Pärnumaa Vallavalitsus, žürii esimees

Liikmed:

Reet Olev, *Põhja-Pärnumaa Vallavalitsus;*

Aivar Mäe, *Põhja-Pärnumaa Vallavalitsus;*

Kalle Vellevoog,
Eesti Arhitektide Liit

Jaan Kuusemets,
Eesti Arhitektide Liit

Jaak Huimerind,
Eesti Arhitektide Liit

Rutt Piir, Eesti Maastikuarhitektide Liit

Žürii protokollija (hääleõiguseta):

Ingrid Kormašov,
Eesti Arhitektide Liit

I koht / võitja

„Koit“

AUTORID:
Jan Skolimowski, Kaspar Kruuse ja Germo Ausin
(KAMP Arhitektid OÜ)

Žürii hinnag ideekavandile:

- Žürii hinnangul on tegemist julge, eristuva lahendusega. Valgustite ja väikevormide esteetika ning kollase värvi domineerimine mõjuvad üllatavalt ja jõuliselt, luues lihtsa võttega kogu tänavale ühtse identiteedi ja olles nähtavad aastaringselt. Samas on need elemendid osade žüriiliikmete arvates liiga totaalsed ja ühemotiivilised, nendega peaks edasi töötama. Autorid on oma töö sidunud Vändras kunagi elanud tuntud inimestega (nt Lüdig, Koidula, Suburg, Kangert, Taaramäe). Pakutud lahendus toob värskust ja sobitub pildiliselt Vändra keskkonda.
- Väljakuala on mõnusalt liigendatud, tekitatud on inimmõõtmeline ning väikeasulale sobiliku suurusega ruum. Keskplatsile (Lüdigi väljak) ehitise kavandamine on hea mõte ja paviljoni asukoht sobiv. Kuid täpsemalt tuleks mõtestada ehitise funktsioonid ja platsil toimuvad tegevused. On see välitribüün, lava esinejatele või kogunemispaik noortele? Kas selle sidumine WC-ga on vajalik? Kui trepistikule on plaanis luua heliinstallatsioon, tuleb arvestada ka sellega, et näiteks vaegliikujad trepist üles ei pääse.
- Küsimusi tekitab suur varikatus lastepargis. See näeb efektne välja, kuid tuleks välja pakutud saleda ja õhulise kuju saavutamiseks ehitada ilmselt terasest, sh katus paksust lehtmetallist, mis muudaks selle rajamise väga kalliks. Teisalt on tegemist varjulise pargialaga - kas suur varjualune antud kontekstis on mõistlik investeering? Tuleks mõelda ka edaspidise hoolduse peale (lehed, lumi, roostetõrje ja värvimine). Varikatus võiks realiseeruda väiksemas mahus või mitmes kohas ja olla teisaldatav (näiteks purjeriidest). Varikatusega võiks igal juhul tegeleda hilisemas etapis, esialgu on olulisem väljaku väljaehitamine.
- Kiikingu kiikede asukoht on ebasobiv, ohtlikult lähedal lastepargile ning tuleks kindlasti muuta.
- Kooli ristmiku lahendus on hästi tehtud, kohe on aru saada, et siin asub kool. Sümpaatne on liikluse aeglustamine. See on üks väheseid töid, kus on nii põhjalikult tegeletud erinevate liikluse rahustamise võtetega. Kuid kas kõiki võtteid on vaja korraga kasutada, kas siin ikka on nii suur liiklus? Üks eesmärke on ju saada tänavale külastajaid juurde.
- Tervituspark tänava alguses on tore ja suunab ka võõraid huvituma, kuhu see suund viib. Sellele järgnev kolme pargiga tähistatud Vana tänava pööre (koertepark, spordiväljakud, rulapark) ei vasta võistlusülesandele. Kahjuks Viljandi poolt tulijad kihutavad ikka Vana tänava otsast mööda - see koht on enamikel võistlustöödel ära unustatud. Rohu tänavat, mis viib kirikuni, ei saa kinni panna.

ASENDIPLAAN JA
AKTIIVSUSKOHAD

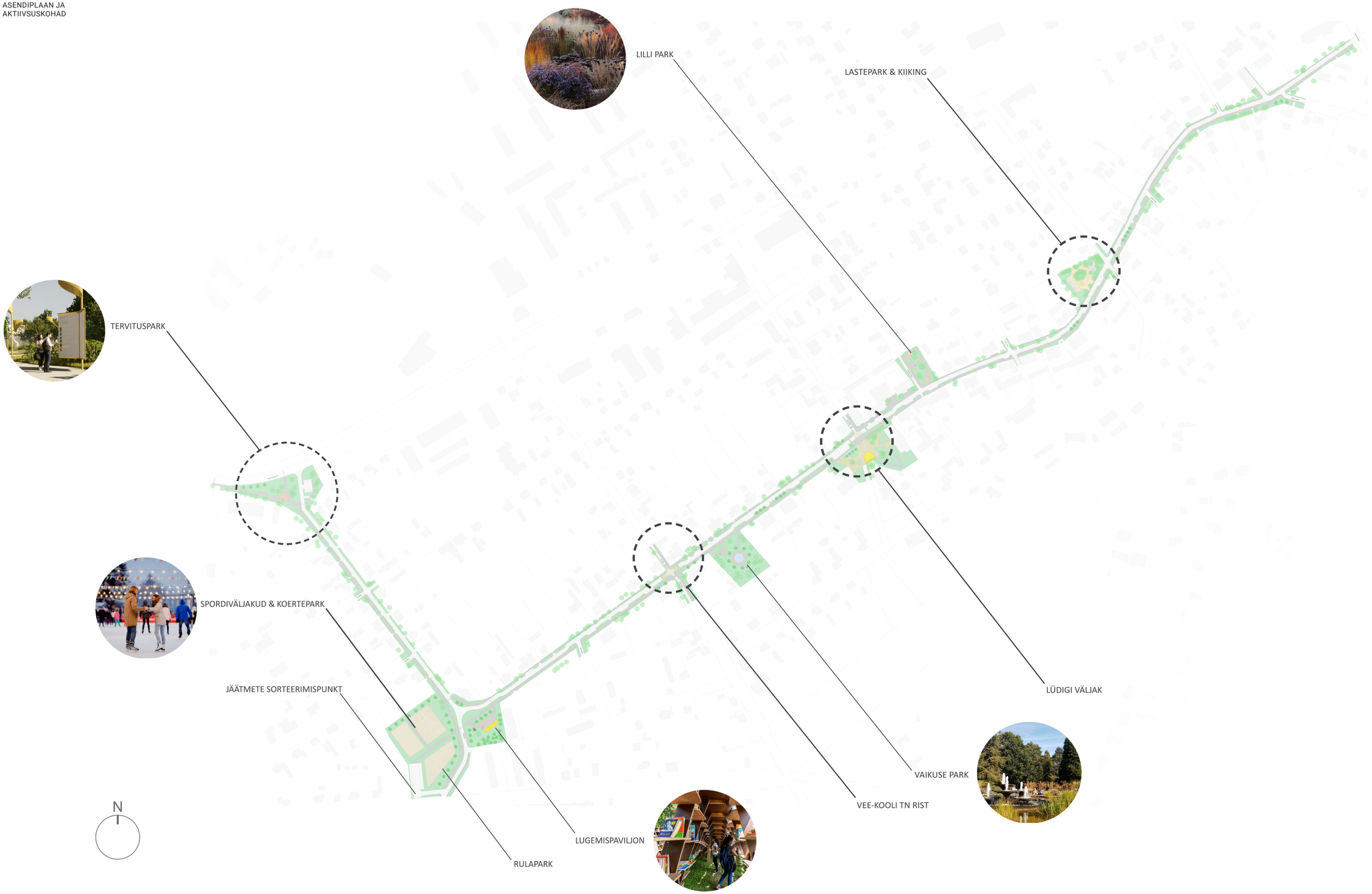

II koht

„Asulavõnked“

AUTORID:
Diana Taalfeld, Kristo Vaiksoo, Tõnis Soots ja Reino Aedmäe
(NU arhitektuur OÜ)

Žürii hinnag ideekavandile:

- Žürii hinnangul on see üks võistluse tugevamatest töödest. Autorite lähenemine on julge, samas ka säästlik ja mõistlik, üldmulje tööst värske ja huvitav – just seda ootakski ühelt arhitektuurivõistluselt, et ei pakutaks ainult tavalisi ja turvalisi lahendusi.
- Kui mitmes teises võistlustöös on tuletõrjemaja kas üldse maha tõmmatud või selle asemele pakutud täiesti uus hoone, siis siin on autorid olemasoleva hoone oma lahendusse kaasanud ning sellele uusi funktsioone leidnud. Välja on töötatud erinevad stsenaariumid väikese väljaku osas, vastavalt sellele, kas tuletõrjemaja ja endise haigla kinnistute omanikud on koostööst huvitatud või mitte. Väljakuala saab paindlikult kohandada neid krunte sellesse kas kaasates või välja jättes.
- Võngete teema on ideena tore, kuid pakutud kujul võivad need reaalsuses mõjuda võõralt. Tänavamuuseumi kontseptsioon on eelkõige suunatud külastajatele, mitte kohalikele. Võnke-element ruumi sidujana toimiks muidu hästi, kuid ei sobitu väga kohaliku kontekstiga. Võnkega oleks võinud rohkem edasi minna, tuues seda ka pargiteedesse, haljastuslahendusse jne.
- Töö põhirõhk on väljakuäärsel endisel tuletõrjehoonel, kuid oleks tahtnud näha sama tundlikku käsitlust ka tänava lahenduses, mis oli tegelikult võistluse peafookus. Väljaku sillutamiseks on kasutatud suuremõõtmelist kivi ja väljakuruum ei mõju seetõttu meeldivalt.
- Tore, et autorid on mõelnud sellisele tõmbenumbrile nagu Vändra Tõnn – niisugused objektid lisavad atraktiivsust ja tekitavad turistis soovi autost välja tulla. Sarnaseid fotode tegemise kohti on siin peatänaval veel. Kuid Vändra Tõnni skulptuuri asukohta oleks võinud rohkem läbi mõelda, koos taustsüsteemiga moodustavad nad praegu üsna ebaleva koosluse. Kui Lastepargis tahetakse puud säilitada, siis pakutud ulatuses tasapindasid ja kattega alasid seal teha ei saa.
- Miinusena toob žürii välja, et vaatamata julgele lähenemisele ja mitmetele toredatele ideedele (mh näiteks viide kurttummade kooli hoonele ja nende sümbolite kasutamisele) ei ole need piisaval määral tänavaruumis lahendatud, et tekiks terviklik, eristuv pilt. Ja kuigi tuletõrjemaja kordategemine ning torniga kõrgusesse minek on head mõtted, pole juurdeehituse arhitektuurilahendus osade žüriiliikmete arvates õnnestunud. Ja valguslahenduste kujundus on ebaõnnestunud.
- Lahendamata on see, kuidas inimesed üldse Vana tänava üles leiavad, ehk siis harutänavate ja Vana tänava alguse ning lõpu suunavad ideed on puudu.

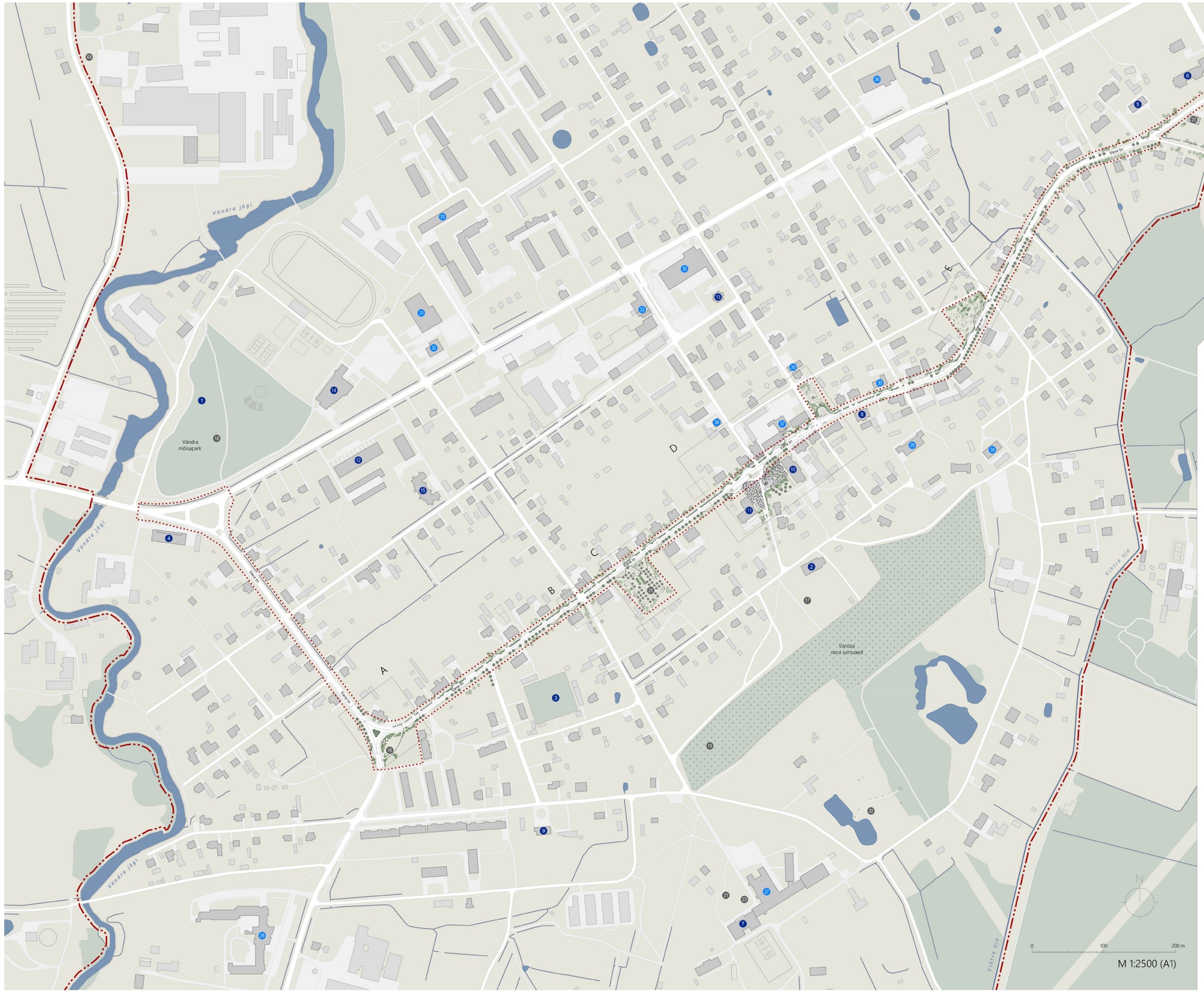
Vändra jõgi
Vändra mõisapark
Vana tn
Vabaduse tn
Vähe tn
Vähe tn
Vähe

III koht

„Uusvana“

AUTORID:
Tristan Krevald, Siim Tanel Tõnisson, Ra Martin Puhkan ja Kertu Johanna Jõeste
(Stuudio TÄNA OÜ)

Žürii hinnag ideekavandile:

- Žürii hinnangul arvestab töö kohaliku kontekstiga ja autorid on pakkunud mitmeid uudseid lahendusi, mis on paindlikud ja hästi kohandatavad.
- Keskväljakule on rajatud multifunktsionaalne turupaviljon, kuid selle arhitektuurikeel ei ole kõige õnnestunum ja vajaks edasiarendamist. Pigem meenutab see bussiootepaviljoni. Tuletõrjehoone on kavas rekonstrueerida või taastada koopiana, haiglahoone võiks toimida erinevate ürituste asukohana.
- Uus lastepark akveduktilaadse terasvõrgust kaaristuga mõjub huvitavalt. Töös on teisigi toredaid installatsioone ning väikevormide idee ja disain on läbimõeldud.
- Pargialade lahendus võiks olla orgaanilisem.
- Tänavaruum on hästi lahendatud, kõigile on piisavalt ruumi ning katendid sobivalt valitud.
- Valguslahendus on hea.

KESKVÄLJAK JA
TÄNAVALÕIKED

VÄIKEVORMID

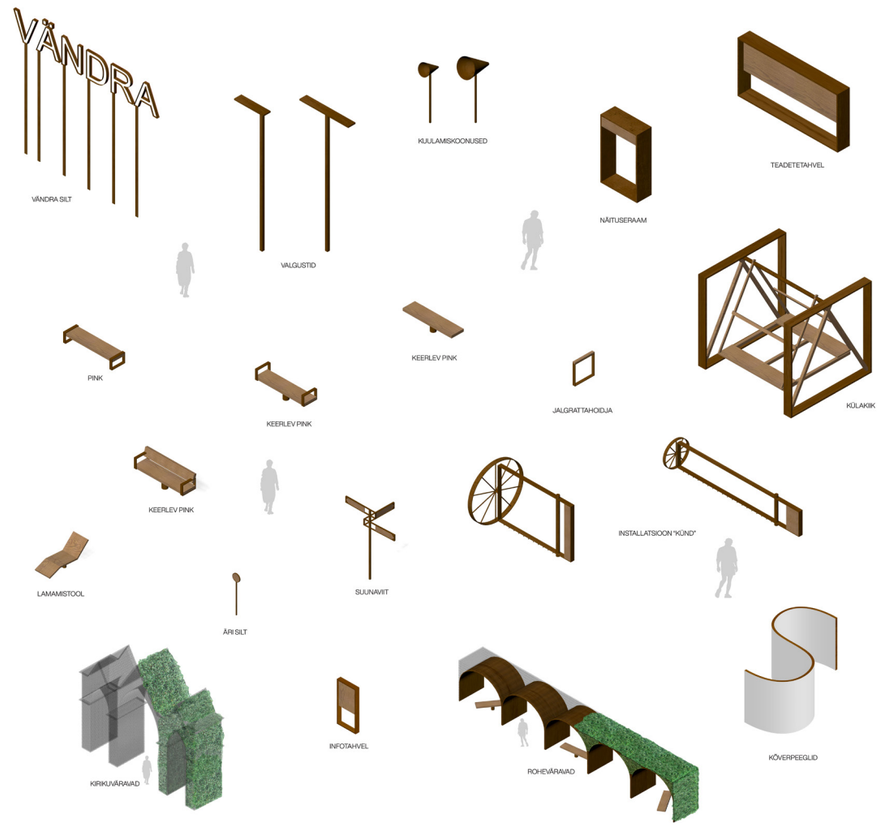

VÄNDRA TURG

Ergutuspreemia

„Keskpäev“

AUTORID:
Marleen Stokkeby, Aleksandr Špakovs, Mats Põllumaa, Ott Kadarik ja Mihkel Tüür
(Kadarik Tüür Arhitektid OÜ)

Žürii hinnag ideekavandile:

- Žürii hinnangul on see tänavaruumi mõistes üks tugevamaid töid ja seda kogu tänava lõikes. Sümpaatne on just see, et autorid on pööranud tähelepanu tervele tänavale kogu selle ulatuses, mitte ainult n-ö peatumiskohtadele. Üks väheseid töid, kus on laiemalt käsitletud seotust kontaktvööndiga. Lisaks on tunnetatud ka kohalikku teenusemaastikku ning kasutuseta seisvatele hoonetele on pakutud tõsiseltvõetavaid funktsioone.
- Autorid on lähtunud liikluse aeglustamisest Vanal tänaval, laste turvalisuse teema on siin oluline. Vee ja Kooli tänavate ristumiskoha lahendus on hea.
- Kõhklusi tekitab turuhoone asetamine tuletõrjemaja ette, jääb arusaamatuks, miks on nii tehtud. Turuhoone arhitektuur on rabe, see mõjub võõralt ja veidi tuimalt, ei seostu ümbritsevaga ning varjab vana hoone. Samas idee tuua turg platsile on hea, see tooks sinna igapäevaselt külastajaid. Endise tuletõrjehoone muutmise ideed on kahetised - ühest küljest positiivsed, teisest aga liiga sõltuvad omaniku tegevusest. Eraomanikule ei saa jätta nii suurt otsustavat rolli kogu lahenduse õnnestumisel.
- Valgustuse lahendused on huvitavad. Linnamööbli disain usutav ja õnnestunud.
- Töö visuaalid on kaunid ja esmapilgul väga veenvad. Lähemal vaatlusel mõjuvad need hipsterlikult, mis sobiks hästi näiteks Kalamajas, kuid Vändra jaoks mitte nii väga. Samuti on putukapark / putukahotell teemaks pigem suures linnas kui alevikus. Vändras on rohelus-elurikkus juba olemas, seda ei pea tehislikult juurde tekitama.
- Laste- ja noortepark võiksid pakkuda rohkem tegevusvõimalusi. Aeglustussaared Vanal tänaval võivad väljapakutud kujul olla liiklejaile ohtlikud ja teeäärne haljastus kõrrelistega on osade žüriiliikmete meelest küsitav, sest ei tundu tänavahooldusmasinatele vastu pidavat. Kõik žüriiliikmed sellega aga ei nõustu, tuues näiteks Roosi tänava ja Veski tänava Tartus. Õige taimevaliku korral toimib niisugune kitsaste alade haljastamine hästi - rohttaimestiku puhmad sõidutee ääres püüavad kinni autorataste alt lenduvad pritsmed, samas parandavad need tänava mikrokliimat ning on positiivse visuaalse mõjuga.
- Kokkuvõttes leitakse siiski, et lahendus on nii haljastuse kui ka hoonete seisukohalt hooldusmahukas.

TÄNAVA ÜHENDUS KERGLIIKLUSTEEDEGA NING POTENTSIAALNE ÜHENDUS JÕEGA

Planeeritus jäikus kõnnitee tänava põhjaservas on seetud ohtralt kasutatava terviserajaga mõisapargis alevi loodenurgas. Lisaväärtusena võib kavandada raja pööramist herkeks jõe äärde mööda Uue ja Jõe tänavat, mis seoks Vändra jõge tihedamalt loodava peatänavaga. Tänava kirdenurgas liitub kõnnitee Suurejõuesi ulatuva terviserajaga.

AVALIKUD FUNKTSIOONID NING OLEMASOLEV JA LOODAV VÕRGUSTIK

Enamus avalikke ürituisi toimuvad Vändra kultuurimajas, mõisapargis ja uues Lüdigi saalis Vändra Gümnaasiumi koolihoones. Need asukohad loovad tugeva "kultuuritelje" piki Vee ja Kooli tänavat. Käesolev võistlustöö näeb ette uue keskplatsi ürituste korraldamiseks Vana ja Turu tänava ristmikul ning välikino ja amfiteatri Noortepargis Vana ja Pargi tänava nurgal. Idee on luua uued huvipunktid avalike ürituste korraldamiseks alevi idapoolele, mis muudaksid herkel toimiva sirge telje alevit rohkem läbivaks kolmnurgaks võrgustikuks.

FUNKTSIONAALNE ERISUS JA OLULISED SÕLMPUNKTID

Võistlusalase jääb 5 potentsiaalset jadamisi paiknevat tänavaäärset platsi ja pargitaskut. Aladele funktsiooni leidmisel on lähtutud koha ajaloolisest taustast ning kontekstist. Loodavate keskkondade mitmekesisus ning platside suuruste erinevus annab võimaluse korraldada arvamus-, kirjandus- ja luulefestivalidele sarnaseid ürituisi, kus korraga saab toimuda mitu erinevat workshopi ja esitlust.

1. Planeerimid kasepark 2. Lügirikkuse aed 3. Keskväljak ja turg 4. Mängusväljak / Lastepark 5. Noortepark ja välikino

Tänav ristub mitmes kohas alevi kontekstis olulise tänavatega. Nendel ristmikel on tänavaruum kogualatuses tõsterud kõnnitee kõrgusele vähendades sellega autode kiirust ja muutes jalakäija mootorsõidukitest olulisemaks.

ASENDIPLAAN 1:1500

ASENDIPLAAN JA SKEEMID

TÄNAVALÕIKED

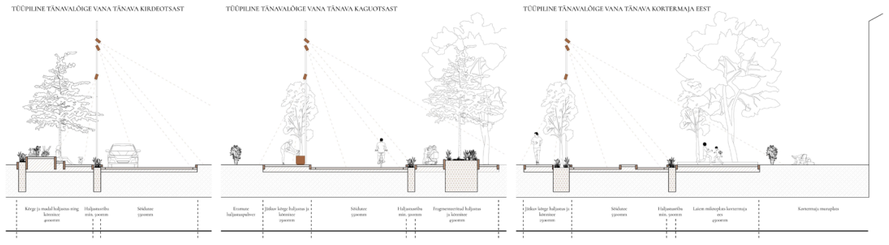

Mitterahaline äramärkimine

„Säsi“

AUTORID:
Triin Vallner ja Ko Ai
(Majaja OÜ)

Žürii hinnag ideekavandile:

- Žürii hinnangul on töös palju toredaid detaile ning domineerib puidu kasutamine („nagu Vändrast saelaudu“). Ja kuigi visuaalidel näeb kõik väga kena välja, pole sellises mahus puitkonstruktsioonide rajamine vallale jõukohane ning tekitas žüriis vastakaid arvamusi. Termopuit on liiga kallis ning liimpuit läheb meie kliimas kiiresti koledaks.
- Vee ja Kooli tänavate ristumisel Vana tänavaga loodav jagatud ruum ei tundu väga turvaline lahendus (istumiskohad vahetult sõidutee ääres), kuid sõidukiiruse piirangutega saab ohutuse tagada.
- Töös puudub kese. Liiga palju väljakuid killustab tänavaruumi liigselt. Peaväljak on liiga laialivalguv. Siin on palju tegevusi ja palju puitu, kuid ruumi toimimise seisukohalt peaks lahendus olema kompaktsem.
- Tuletõrjemaja eemaldamine on kaheldav otsus just omandi seisukohalt. Lastepargi sekkumine ei võimalda paljusid puid alles jätta.

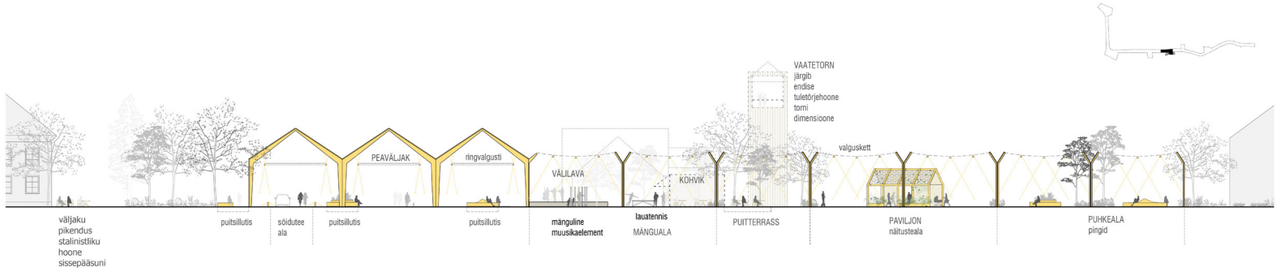

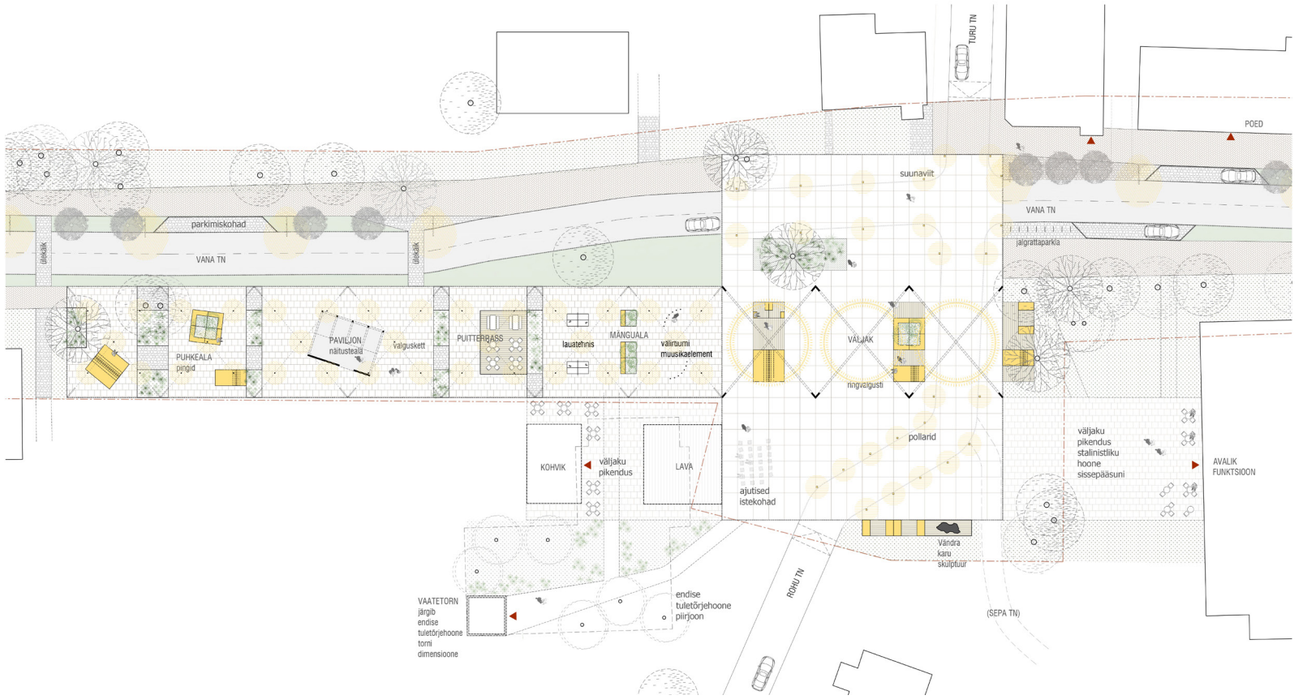

PEAVÄLJAKU LÕIGE JA PLAAN

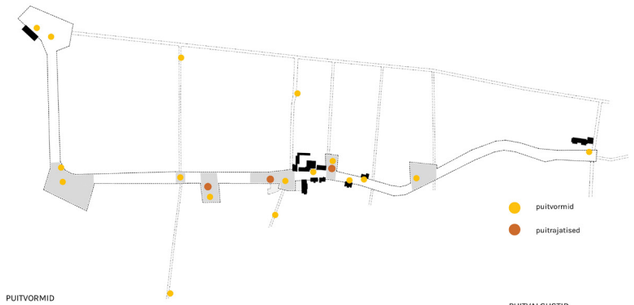

PUITVORMID

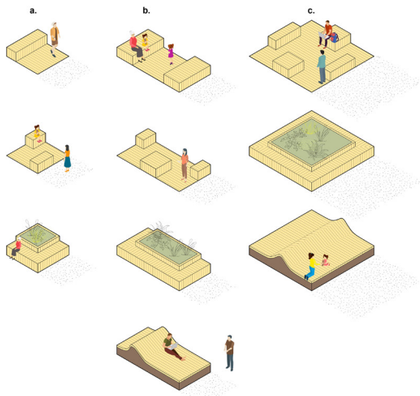

PUITVALGUSTID

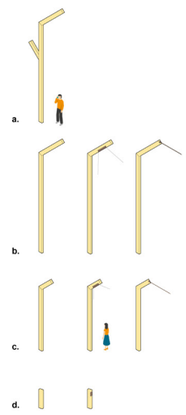

VÄIKEVORMID

PUITRAJATISED

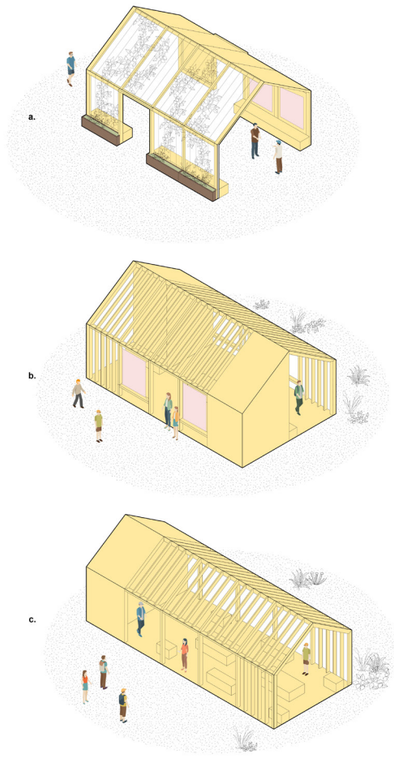

Eesti Arhitektide Liit on 1921.a. asutatud arhitektide vabatahtlik ja sõltumatu loominguline ühendus, kes tegutseb mittetulundusühinguna ja on riiklikult tunnustatud loomeliit.

Liidu tegevuse eesmärkideks on muuhulgas aidata kaasa kvaliteetse elukeskkonna loomisele, mille moodustavad säästvalt kasutatud looduskeskkond ning targalt ja kultuurikeskselt arendatud ehitatud keskkond. Sellele kaasaaitamiseks on liit koostanud arhitektuurivõistluste juhendi ja läbi aegade korraldanud arhitektuurivõistlusi, pakkudes seeläbi omapoolset kõrgetasemelist ekspertiisi. Läbimõeldud ja hästi korraldatud arhitektuurivõistlused tagavad hea elukeskkonna meile kõigile.

Eesti Arhitektide Liit nõustab ja korraldab umbes 30 arhitektuurivõistlust aastas.

EESTI ARHITEKTIDE LIIT
ESTONIAN ASSOCIATION OF ARCHITECTS